

Хвороба як форма «Східного безумства»: вимір тілесного страждання в романі Матіаса Енара «Компас»

О. І. Кобчінська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: elena.kobchinskaya@gmail.com

Paper received 29.08.20; Accepted for publication 18.09.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2020-235VIII70-04>

Анотація. У розвідці представлено спробу унаочнити тілесну хворобу як філософему в культурологічному контексті роману Матіаса Енара «Компас» (2015). Дослідження здійснено з позицій трьох методологічних складових, а саме: залучення культурно-історичної інтерпретації, компаративних паралелей із концепцією орієнталізму Е. Саїда, а також здобутків філософської феноменології щодо психосоматичного виміру хвороби та тілесного страждання як її атрибута. Із опертям на означений методологічний інструментарій зроблено висновок, що в романі сходознавця М. Енара «Компас» фізіологічна хвороба і супутнє їй фізіологічне страждання осмислені як буттєва реалізація екзистенційного самозречення задля зустрічі зі Сходом як непізнаним Іншим.

Ключові слова: екзистенціалізм, одержимість, орієнталізм, меланхолія, соматичне буття, сходознавство, тілесність.

Вступ. Тема літературознавчої розвідки передбачає розгляд аспекту страждання у процесі тілесної хвороби як однієї з форм зустрічі й пізнання Сходу західним світом у знаковому романі француза Матіаса Енара «Компас», що вийшов друком 2015 року та був відзначений Гонкурівською премією як данина неперервній історії культурних обмінів між Сходом та Заходом. Європейські літературні оглядачі, зокрема, відгукувалися про роман як про твір «насичений, заплутаний, енциклопедичний та оніричний, такий, що віддає належне орієнталістам, їхнім відкриттям, блуканням та пристрасті» [11]. Так у своєму романі Матіас Енар – історик мистецтв, сходознавець, перекладач з арабської та фарсі, чие особисте та наукове життя тривалий час було пов'язане з низкою країн Близького Сходу – представляє насичену панораму кількасотрічних взаємовпливів Сходу й Заходу у формі розгорнутого часопису європейських рецепцій, візій та репрезентацій означеного ареалу. Із цієї точки зору Енар близький до свого іменитого попередника, науковця Едварда Саїда і солідарний із ним у висновкові щодо концепції орієнталізму, тобто Сходу як культурно і ментально сконструйованого простору, клішованого та апропрійованого слідами Заходу, тобто своєрідний плід уяви останнього [5, с. 278]. Водночас візія Сходу, розгорнута в «Компасі», свідчить про оригінальні мистецько-естетичні міркування Енара-сходознавця, що виходять далеко за межі саїдівського дискурсу параноїдальності та ексцентричності [5, с. 160] і натомість вказують на меланхолійну одержимість Заходу Сходом як непізнаним Іншим.

Короткий огляд публікацій за темою. Після виходу в світ роман Матіаса Енара отримав шквал схвальних відгуків літературних критиків, тож для цілей подальшого дослідження зробимо короткий огляд аспектів, що акцентувалися оглядачами і науковцями упродовж останніх років. Зазначимо, що увагу привертала здебільшого тематично-образне ядро роману, його жанрово-нарративні первні, а також культурно-історичний контекст написання. Так, у цьому тексті французьку дослідницю Сюзанну Жерве цікавлять обриси Сирії як травмованого близько-східного ареалу, невтішна туга за яким повсякчас виразно проступає на сторінках роману Енара, де сирійським страждальцям відведено особливе місце [7]. Еманюель Камінад розглянула роман Енара у розрізі змінених станів свідомості, а саме нездійсненої закоханості й меланхолії як двох неподоланих модусів тяжіння на Схід західної людини [6]. Критики правомірно сходяться на думці

щодо двох наскрізних інтертекстів у романі – зокрема, алюзій на прустівське асоціативне письмо та образи «Ти сячі й однієї Ночі» [4], обидва з яких підкреслюють оніричний модус роману і перетворюють його на ошатне, фантазійне дослідження Сходу [9; 10]. Українська дослідниця Тетяна Бовсунівська присвятила дослідження компаративного характеру проявам стамбульської меланхолії у творчості Орхана Памука і Матіаса Енара і правомірно робить висновок щодо того, що герої-орієнталісти Енара – хворі Сходом, а їхня глибока, невиліковна меланхолія – своєрідна «плата за доторкання до Сходу» [1, с. 36]. Зазначимо, що перелічені літературознавчі викладки та літературні огляди значно розширюють заявлений у розвідці контекст та конкретизують її проблематику.

Мета. Метою нашої розвідки є оприявлення концепту тілесного страждання як форми одержимості Сходом у романі Матіаса Енара. Зокрема, нас цікавить семантика та образне наповнення описаних митцем хвороб мандрівників-сходознавців у їхньому фізіологічному протиставленні до меланхолії як своєрідного духовного і ментального випробування Сходом. На нашу думку, це дозволить виявити і поглибити розуміння культурно-історичного та філософського функціоналу взаємодії Заходу зі Сходом в інтерпретації письменника.

Матеріали і методи. У розвідці здійснено спробу реалізувати заявлену мету з опертям на концепцію орієнталізму Едварда Саїда, а також інструменти філософської феноменології, культурно-історичний і частково компаративний підходи у стосунку до текстового аналізу означеного роману.

Результати і їх обговорення. Із опертям на заявлену методологію і підходи, розглянемо та обґрунтуємо роль тілесної хвороби як невід'ємної складової дискурсу одержимості Сходом у представленому романі. Очима свого протагоніста – австрійського сходознавця й музикознавця Франца Рітера, закоханого у колегу зі стамбульським корінням, дівчину Сару, Енар формує історію (а водночас – ілюзію) закоханості Заходу в Схід, а відтак – через нанизування численних мистецьких репрезентацій Сходу очима Заходу – декларує свій висновок про Схід як *terra incognita* у стосунку до Заходу і представляє його як своєрідне чуття, передчування Сходу, однак не фактичну з ним зустріч. У наративно-стильовому плані «Компас» Енара можна охарактеризувати як виразний постмо-

дерністський палімпсест і з точки зору багаторівневих ін-тертекстів, і з ракурсу множинних наративних голосів, і з позицій знакового в цю добу особливого інтересу «до змі-нених станів свідомості, екстремальних і граничних си-туацій, тілесних практик, радикального досвіду, всього того, що може виявити межю можливостей, показати масштаб людського в людині, вказати на децю Інше, бути місцем зустрічі з принципово Іншим» [2, с. 300]. Роман Енара – це фактично поліфонічний текст про одну ніч із життя героя, адже він є оніричним пригадуванням Франца Рітера історії знайомства з Сарою на тлі витонче-них орієнталістських практик, ритуалів та довгих енциклопедичних переліків дотичних до Сходу культурно-іс-торичних реалій. Усі вони, в осмисленні Рітера, справед-ливо представлені як відбитки, тіні й фантазії про Схід, голоси, що оповідають про нього: «Тепер я думаю, що то сам Схід прямо поділився своїми силою, еротизмом, екзо-тичною потужністю та мистецтвом європейського Порубіжжя; нам подобається чуттєвість, насильство, задоволення, пригоди, монстри та генії, ми їх наслідуємо, коментуємо, множимо; ми переконані, що ось тепер уже без посередників бачимо справжнє обличчя вічного та загадкового Сходу: але то насправді Схід Мандрюса, знову відбиток, знову лиш третій Схід, лише третинний Схід; це, зрештою, Схід Малларме та літературного журналу «La revue blanche», це еротизм П'єра Луї, репре-зентація, інтерпретація <...> так само балет «Шахе-резада» Римського-Корсакова чи танці Мати Харі слугу-ють розвазі паризьких буржуа: врешті-решт не важ-ливо, який тут зв'язок із так званним справжнім Сходом» [3, с. 231].

У сплетінні цих рецепцій, голос самого Рітера постає як своєрідна репліка майстерної нічної оповідачки Ша-гразди, однак поруч з інтенцією оповісти свій власний Схід спонтанно і плінно, Рітер навіть собі нарис уявного Трактату «Про різні форми Східного безумства». Як за-значає Рітер, один із п'яти розділів такого трактату він охоче присвятив би недугам і захворюванням безумців, одержимих Сходом, серед яких, зокрема, – його знаме-ниті співвітчизники й колеги по перу доби символізму – Жермен Нуво, Артур Рембо чи Віктор Сегален.

Між тим, тілесні хвороби, вистраждані безумцями Сходу у візії Франца Рітера позбавлені ореолу екзотично-сті й натомість представлені в контексті персонального екзистенційного пограничного буття людини. Меланхо-лійна одержимість Сходом, поклик його землі та влада над уявою Енарових героїв – почасти романтизованих сходознавців-мандрівників – різко контрастує з тілес-ними хворобами його заручників, або «мучеників Сходу» [3, с. 256]. Саме так їх називає Франц Рітер, окреслюючи свій задум: «Треба буде додати ще один том до нашого Великого Твору, і зібрати каталог хворих, сухотників, си-філітиків, усіх, хто мав якусь важливу патологію, шан-кери, розацеа, чуму, гнійні бубони, криваве відхаркування – і так далі, аж до ампутації чи задухи, як це було з Ре-мбо чи Леве, мучениками Сходу <...>» [3, с. 256]. У фор-мульованій задуму Франца Рітера можна прослідкувати виразні суб'єктивні акценти на перелікові окремих хво-роб східних безумців. Їх, зокрема, об'єднують такі зна-менники, як патологія, відразливе тілесне жахиття та мучеництво.

Одразу ж потому письменник протиставляє ці недуги хворобам сучасних дослідників-орієнталістів, його колег,

одержимими Сходом. Читаємо, зокрема: «Наші хвороби були, звичайно, лиш дрібничками, порівняно з хворобами наших великих попередників, з шистосомозами, трахо-мами та різними офтальміями армії єгипетської, а та-кож із малярією, чумою і холерою стародавніх часів – остеосаркома Рембо а priori не має нічого екзотичного і могла би з тим самим успіхом трапитися в якомусь Ша-рлевелі, навіть якщо поет – шукач пригод пов'язував її з утомою від клімату та довгих піших і кінних переходів» [3, с. 258]. Бачимо, що письменник не лише позбавляє до-волі конкретні хвороби своїх попередників ореолу екст-равагантності, однак зосереджує прицільну увагу на са-мому факті тілесного страждання – певною мірою гротес-кного, тягучого і невпинного. Із точки зору філософсь-кого виміру хворобливого болю, саме тілесне страждання постає граничною формою зосередженості на персональ-ному бутті людини, причому в стані відчуження до сере-довища, в якому вона перебуває в той чи інший момент свого життя. Для ілюстрації цієї філософської тези звер-немося до праці української дослідниці Лідії Газнюк «Фі-лософські етюди екзистенціально-соматичного буття». Зокрема, у стосунку до пограничних станів свідомості, дослідниця зазначає: «Взагалі, доки людина повністю здорова, вона не усвідомлює свого існування, вірніше, вона не акцентує увагу на своєму існуванні. На відміну від здорової, хвора людина, завдяки своїй хворобі, знає, але сприймає її як неприналежність до буття: вона впадає у відчай, усвідомлюючи, що перед нею увесь світ, в той час як вона не в змозі стати його частиною і загубитися в ньому <...>» [2, с. 300]. При уважному вчитуванні в ро-ман «Компас», бачимо, що в Рітерових міркуваннях щодо орієнталістів представлено саме це бажання забути себе і натомість розчинитися у Сході, акцентувати своєю прина-лежність до нього як простору Інакшого, відмінного від європейського втомливого повсякдення. Мрія про Схід зринає насамперед у стосунку до Артюра Рембо, одержи-мість якого набуває почасти макабричного відтінку: «Се-гален – бретонець, Леве з Монтбрїзона, Гессе з Вуртем-берга також мріють та майструють мрію, це робив до них Рембо <...>» [3, с. 259]. Поза самими пекельними му-чениками Сходу, одержимість Левантом властива і сучас-никам-орієнталістам, найперше – коханій Франца Сарі. Рітер підкреслює, що коли молода жінка цитувала поезії Рембо, «<...> всі слухали, сидючи в глибоких іранських крі-слах, у яких Анрі Корбен розмірковував з іншими світи-лами про східне світло та Сухраварді; дивилися, як Сара перетворюється на корабель, на піфію Ребмо <...> і її очі блищали, усмішка сяяла ще більше; вона виблискувала, вона наповнювалася красою поезії, і це трохи лякало при-сутніх науковців. Фож'є сміявся зі словами «треба цю музу одягнути у намордник», таким чином обережно за-стерігаючи її від подібних «нападів романтизму», і від того вже вона вибухала сміхом» [3, с. 259]. Отже, молода жінка не просто долучена до таїнства відкривати і відчу-вати Схід через поетичні репрезентації, залишені мит-цями-попередниками, бранцями Сходу – вона робить це із пристратою, що граничить із шаленством.

Повертаючись від дискурсу хворобливої одержимості Сходом до означеного тілесного виміру, торкнемося фі-лософії хвороби і страждання як екзистенційного виміру людського буття. У цьому сенсі, як зазначає Л. Газнюк, тілесні страждання мають важливу для осмислення сома-тичну специфіку «<...> йдеться про те, що виліковні чи

невиліковні, вони залишаються, аби стати на заваді болю, перетворитися в незрозуміле, розпливчасте відчуття: вони підсилюють її [хворобу – О.К.], організують і визначають її межі. І насправді, можна подумати, що органи одержимі нав'язливою ідеєю, якої вони не в змозі позбутись, підвладні певним, передбачуваним неприємностям і підпорядковані страхіттям, як нав'язливим ідеям. Безумовно, що механізм дії хвороби такий, що в момент свого прогресу, апогею вона нічого не приносить в життя хворого, крім повсякденного підтвердження неможливості не страждати» [2, с. 300]. Доповнюючи М. Фуко та М. Сіорана в їхніх філософських картографіях хвороб, дослідниця доходить висновку, що саме фізичне страждання і є насправді випробовування самим буттям, адже фізичний біль – завжди реальний – і саме він надає сенсу всьому головному й другорядному, що оточує людину: «Вже однією своєю присутністю біль перевертає уяву про світ, змінює світогляд. Все, чого торкнувся біль, неминуче перетворюється на спогади, залишає в пам'яті слід. Виходячи з цього, людина, яка страждала, зазнавши болю, стає міченою. Біль поєднує персональні і надає єдності власному Я і в ситуації краху всіх "непохитних істин" залишається єдиною надією людини уникнути метафізичної загибелі» [3, с. 302]. При заглибленні в розділ трактату Рітера під назвою «Гангрена і туберкульоз» бачимо, що саме в момент виснажливого фізичного страждання «мучеників Сходу» відбуваються їхні найбільш болісні екзистенційні прозріння – і саме на них, у їхньому тілесно-фізіологічному вимірі – акцентовано увагу Рітера. Знаково, що Рембо рушав в омріяну подорож Сходом через пустелю уже напів-скалічений та знесиленний: «Страшне літо болю, від якого помер цей яснovidець із обличчям каторжника – йому не відмовили та дали полегшення, і морфінове, і релігійне; перший поет Франції, людина безумних утєч із пагорбів Півночі аж на таємничу Яву, згас 10 листопада 1891 року <...> він був без ноги та з величезною пухлиною в паху» [3, с. 256]. Простежимо водночас, як Рітер уводить до фізичного сліду страждань Рембо ментальну паралель поневірянь його побратима Жермена Нуво: «Жермен Нуво був справжнім поетом, він шукав Бога в аскезі та молитві, він збожеволів і, на думку лікарів із Бісепр, захворів на «меланхолійне марення з містичними ідеями», тож його ув'язнили в цій лікарні на шість місяців. Як зауважувала Сара в своїй статті, перший криз Нуво точно збігся зі спуском Рембо з Харера та тривав аж до смерті Рембо; Нуво вийшов із лікарні, коли Рембо вже помер, тобто в листопаді 1981 року <...> Дуже приємно думати, що навіть сьогодні дослідники із запалом, який компенсує брак доказів, намагаються довести, що саме Жермен Нуво, а не Артур Рембо, написав «Осяяння» – але про це ми досі не дізнаємося вже ніколи» [3, с. 267]. Як бачимо, Рітер-оповідач тонко окреслює екзистенційну ціну фізичному стражданню мрійників, одержимих Сходом. Саме цей тілесний біль, документація його, спогади про нього стають в очах Рітера артефактом реальності буття Рембо-поета, Рембо-Творця, тоді як його фантомний двійник Нуво розчиняється в оніричних коридорах часу, ніби фантом без спадку й митецького заповіту. Звернімося до коментаря філософині Л. Газнюк, «<...> якщо відокремити феномен болю, ізолювати його від персони, то Я перетвориться на ілюзію. Відтак страждати від болю означає бути від початку і до кінця собою. Існувати

відокремлено від світу. Страждаючи від болю, людина не здатна ні з чим ідентифікувати себе, а це означає, що усвідомлюючи власну свідомість, людина пильно спостерігає за собою» [3, с. 302]. У такому ракурсі, тілесні страждання мучеників Сходу Енара можемо трактувати як вимушений досвід концентрації на власному персональному бутті, що дарує нагоду вивільнитися з-під влади Іншого як ілюзії. Так, Енар описує подорож Рембо на Схід як «триста кілометрів пустелі, дванадцять днів муки, яка цілковито його виснажила по прибутті в Аден» [3, с. 258]. Продовжимо обґрунтування цієї тези на історії хвороби французького поета: «Рембо, демон-мандрівник, якого, здавалося, саме життя намагалося обійняти ланцюгами та завадити йому вирушити в дорогу, аж ногу йому відтягло для певності, що він нікуди не смикнеться – але навіть із однією ногою він подарує собі пекельну мандрівку Марсель-Арденни, туди і назад <...> «Сара скаржилася на цього 36-річного дитвака (на чотири роки старший, ніж Лева, на сотні віршів і кілометрів більший, десять прожитих на Сході років), який писав своїй сестрі з госпіталю: «І де переходить через гори, де кавалькади, прогулянки, пустелі, ріки та моря? В нинішньому моєму існуванні без рук і без ніг!» [3, с. 256]. Можемо зробити висновок, що в інтерпретації оповідача-протагоніста, ціна пізнання Сходу означає самозречення для його мандрівників, що метафорично і буквально, як у випадку з історією Рембо, передано втратою частини власного тіла – втратою частини себе.

У такій постановці проблеми зринає запитання, де пролягає Енарова лінія розмежування між Сходом і Заходом. Зі слів самого митця, він не мислить чіткого кордону між Заходом і Сходом, оскільки, як сам автор зазначає в інтерв'ю, і для нього особисто, і об'єктивно Схід починається на Заході [8]. Висновок цілком правомірний, адже в даному разі маємо абсолютно розмиті, взаємопроникні кордони між культурами й традиціями. Однак, для Енара Схід постає як дещо всеохопне, більше, ніж культурні взаємовпливи. Тяжіння до Сходу, Рітеровий компас-сувенір, що повсюдно вказує на Схід, означає також вимір екзистенційного буття, межу між Собою та Іншим. Вказівку на це знаходимо у Сариних словах: «Шпигуни – мандрівники, мандрівники – шпигуни. «Стережися оповідок мандрівників», – говорив Сааді в поемі «Гулістан». Вони нічого не бачать. Думають, що бачать, але роздивляються лише відблиски» [3, с. 232-233].

На тлі нав'язливих візій про Схід Рітер зізнається собі й читачеві: «Я невиліковно хворий на ностальгію» [3, с. 272]. Невиразна хворість Франца, якій він неохоче дає раду, адже свідомо віддався в опіумний полон ностальгії за Сходом, гротескно контрастує з відразливим каталогом тілесних хвороб його попередників-сходознавців. У світлі цього контрасту, протагоніст «Компаса» по-своєму близький і водночас далекий від Сходу: з одного боку, він є авторитетним сходознавцем та музикологом, своєрідним двійником закоханого Меджнуна. Однак, у той момент, коли його кохана зі східним корінням рухається все далі на Схід, Франц осідає у комфортному житті віденського бюргера, що марить Сходом на відстані, упивається меланхолією, якій неможливо опиратися і яка, врешті, поглинає його, як густа непроглядна хвороба. Ця нереалізована присутність, нездійсненність Сходу в житті Франца іронічно відтінена його порожнім обивательським по-

вськденням, що лише віддалено нагадує своєрідний муляж Сходу та гострих, істинних життєвих переживань пов'язаних із ним, хай би вони навіть дорівнялися до жакливі, виснажливі, мученицької смерті: «До речі, про кіз і ганчір'я: обов'язково треба віднести цей халат до ательє, хай підкоротять, бо я такими темпами розіб'ю собі голову чи зачеплюся за якийсь кут меблів, прощай, Франце, прощай, зрештою, Близький Схід тебе здолає, але не жакливім паразитом, не черв'яками, що пожирають очі зсередини, не отрутою, що всмоктуються через підшови, а всього-на-всього задовгим бедуїнським халатом, такої рєванини пустелі – можу собі уявити допис у пресі, «вбитий власним жакливім смаком: безумний університетський викладач перевдягався на Омара Шаріфа в «Лоуренсі Аравійському» [3, с. 281-282].

Уписуючи себе у контекст хвороби як форми східного безумства, Рітер іронічно мислить своє буття також як симулякризацію Сходу, гру в Схід, неподолану й нездолану дистанцію між собою та Іншим. Це тим більш суттєво, адже в «Компасі» Енар оприявнює цей хворобливий розрив і на більш глобальному рівні, а точніше через алюзію на філософему «присмерку Європи» Освальда Шпенглера: «задуєш, що колись Османську імперію називали «європейським хворим»: сьогодні Європа сама собі хворий, це старець, якого покинули, він висить у власному

заиморгу, він дивиться, як сам гниє, але який, проте, переконаний, що Париж завжди залишиться Парижем, він вміє це сказати тридцятьма мовами, включно з португальською [3, с. 260]. Знаковим і символічним у цьому передсвітанковому епізоді Енарового роману про одну ніч є злиття двох хворих тіл – тіла протагоніста-сходознавця Рітера на тілі присмеркової Європи у болісній ностальгії за недосяжним Сходом, що відкрив своє істинне лице своїм обраним бранцям.

Висновки. Можемо зробити висновок, що філософема хвороби і тілесного страждання в романі Матіаса Енара сприяє реалізації авторського месиджу щодо істинної зустрічі Заходу зі Сходом: можливість Заходу стати лицем до лица зі Сходом постає тут не лише як діалог-перетікання, діалог-взаємодоповнення, однак насамперед як граничний екзистенційний виклик, що ставить відчайдушних мучеників Сходу на межу пограничного буття. Перефразовуючи сходознавицю Сару, підсумуємо: «Захід – бранець образів, репрезентацій <...> і тільки ті, хто <...> вирішить спекатися власного життя (якщо це взагалі можливо), можуть дістатися Іншого» [3, с. 233]. За метафорою Енара, оголити справжній, безвідносний Схід для Себе – означає вистраждати досвід відчуження від Себе задля істинної зустрічі з непізнаним Іншим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бовсунівська Т. Стамбульська меланхолія у творчості Орхана Памука і Матіаса Енара [Текст] // Тетяна Бовсунівська // Літературознавчі студії [збірник наукових праць]. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. – №4. – С. 29–39.
2. Газнюк Л. Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття: Монографія [Текст] // Лідія Газнюк – К.: ПАРАПАН, 2008. – 368 с.
3. Енар М. Компас [Текст] / Матіас Енар. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. – 496 с.
4. Петренко Т. «Компас» Матіаса Енара: у пошуках втраченого напрямку на Схід [Електронний ресурс] / Тетяна Петренко // Читомо. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://archive.chytomo.com/news/kompas-matiasa-enara-u-poshukakh-vtrachenogo-napryamku-na-sxid>
5. Саїд Э. Ориентализм. Западные концепции Востока / Эдвард Саїд. – Москва: Русский мир, 2006. – 640 с.
6. Caminade E. «Boussole», de Mathias Enard: L'amour, l'Orient et la mélancolie [Ressource électronique] / Emmanuelle Caminade. – 2015. – Mode d'accès: <http://l-or-des-livres-blog-de-critique-litteraire.over-blog.com/2015/08/boussole-de-mathias-enard.html>
7. Gervais S. La Syrie entre les lignes dans Boussole de Mathias Enard [Ressource électronique] / Suzanne Gervais // ÉTVDES – Mode d'accès: <https://www.revue-etudes.com/article/la-syrie-entre-les-lignes-dans-boussole-de-mathias-enard-18021>
8. Leser S. The Separation Between Orient and Occident Is Entirely Artificial: An Interview With Mathias Énard [Electronic resource] / Simon Leser – Mode of access: <https://theculturetrip.com/europe/france/articles/the-separation-between-orient-and-occident-is-entirely-artificial-an-interview-with-mathias-enard/>.
9. Leyris R. Mathias Enard, la splendeur orientale [Ressource électronique] / Raphaëlle Leyris // Le Monde. – 2015. – Mode d'accès: https://www.lemonde.fr/livres/article/2015/09/03/mathias-enard-la-splendeur-orientale_4744524_3260.html
10. Poole S. Compass by Mathias Énard review – a dreamlike study of Orientalism [Ressource électronique] / Steven Poole // The Guardian. – 2017. – Mode d'accès: <https://www.theguardian.com/books/2017/apr/07/compass-by-mathias-enard-book-review>.
11. Sulser, E. Mathias Enard, prix Goncourt 2015 avec «Boussole» [Ressource électronique] / Éléonore Sulser // Le Temps. – 2015. – Mode d'accès: <https://www.letemps.ch/culture/mathias-enard-prix-goncourt-2015-boussole>

REFERENCES

1. Bovsunivska T. Istanbul Melancholy in the Work by Orhan Pamuk and Mathias Énard [Text] / Tetyana Bovsunivska // Literaturoznavchi Studiji [zbirnyk naukovykh prats]. – Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka, 2018. – №4. – P. 29–39.
2. Gazniuk L. Philosophic studies of somato-existential experience: Treatise [Text] // Lidia Gazniuk – Kyiv: PARAPAN, 2008. – 368 p.
3. Énard M. Compass [Text] // Mathias Énard. – Lviv: Vydavnytstvo Starogo Leva, 2017. – 496 p.
4. Petrenko T. Compass by Mathias Énard: In the Search of the Lost Direction to The East [Electronic resource] / Tetyana Petrenko // Chytomo. – 2017. Mode of access: <http://archive.chytomo.com/news/kompas-matiasa-enara-u-poshukakh-vtrachenogo-napryamku-na-sxid>
5. Said E. Orientalism / Edward E. Said. – Moscow: Russkiy Mir, 2006. – 640 p.

Disease as a Form of 'Eastern Delusion': A Dimension of Corporal Suffering in Mathias Énard's Compass

O. I. Kobchinska

Abstract. The article attempts to represent a corporal disease in the lights of philosophic and cultural studies as related to Mathias Énard's novel *Compass*, 2015. The study is held from the perspective of three principal methodological aspects, namely cultural and historical interpretation, comparative parallels to E. Said's orientalism, and phenomenology of disease as well as corporal suffering in their somatic dimension. With the help of the applied methodology it has been concluded that, in his *Compass*, M. Énard represents disease and suffering as an existential realization of self-renunciation in behalf of meeting East as an undiscovered Other.

Keywords: delusion, existentialism, orientalism, oriental studies, melancholy, somatic being, corporality.